

TOELICHTING EN AANBEVELINGEN

Aanbiedingsbrief bij Handreiking Monitoring en contractuele borging MVI

Met veel enthousiasme hebben wij (Copper8 en CE Delft) begin 2021 de opdracht om de handreiking ‘Monitoring en contractuele borging MVI’ op te stellen aangenomen. Met MVI kun je veel milieuvoordeel bereiken. Het RIVM berekende dat met de overheidsinkoop over 2015 en 2016 in de zestien belangrijkste productcategorieën een CO2-besparing van circa 5 megaton over de totale looptijd van de contracten wordt gerealiseerd.

Onze organisaties zetten zich al lange tijd in om maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) te professionaliseren en te versnellen. En ook de Nederlandse overheid is al zo'n 15 jaar actief met het aanjagen van MVI. Onder andere met behulp van voorbeeldeisen en -criteria op mvicriteria.nl, kennisdeling en via samenwerkingsverbanden zoals de Green Deal Circulair Inkopen en Green Deal Duurzaam GWW. Dit soort hulp is belangrijk, maar helaas blijkt de praktijk weerbarstig. Onze ervaringen rondom MVI zijn divers en vaak ook uniek. Maar een duidelijke overeenkomst is er wel. Eén zwaluw maakt nog geen zomer; één individueel geslaagd project binnen een organisatie is onvoldoende voor MVI als de nieuwe standaard.

Wat is nodig om MVI goed te implementeren? Ten eerste ruimte voor MVI (in tijd en budget), ten tweede aangepaste processen en systemen om MVI-data te kunnen vastleggen en, misschien wel het belangrijkste, verschillende personen en afdelingen moeten zich eigenaar gaan voelen. MVI is zeker niet alleen het ‘feestje van inkopers’, maar een organisatiebrede opgave. Net zoals maatschappelijke doelstellingen eigenlijk voor elke ambtenaar (en burger?) leidend zouden moeten zijn. Draagvlak bij alle lagen van de organisatie is dus nodig. Van bestuurders tot projectleiders en van inkopers tot contractmanagers. Een belangrijk inzicht: de meeste mensen staan in principe wel open voor verandering, maar laten zich over het algemeen niet voorschrijven hoe zij dan moeten veranderen. Dat bepalen zij liever zelf. Desondanks staat deze handreiking vol met acties en tips over hoe het zou kunnen. We geven in deze handreiking veel generieke voorbeelden. De kennis uit deze handreiking zul je dus vaak nog moeten vertalen naar de eigen organisatie.

Al schrijvende kwamen wij tot de conclusie dat de onderwerpen ‘monitoring’ en ‘contractuele borging’ nauw verweven zijn met het inbedden van MVI in de organisatie. Sterker nog, dit is essentieel. Ten eerste is monitoring van MVI resultaten noodzakelijk om je als organisatie te kunnen positioneren en je activiteiten te kunnen verbeteren. En daarnaast is het essentieel om MVI daadwerkelijk vast te leggen in contracten en de uitvoer te controleren. Daarmee kan worden voorkomen dat MVI blijft hangen bij ‘mooie praatjes’. Wij hebben er daarom voor gekozen deze handreiking te verrijken met tips voor het inbedden van MVI in

“Een variant op de slogan van de Belastingdienst: “leuker kunnen we het niet maken (dat is MVI namelijk al), maar deze handreiking maakt implementatie wel makkelijker (en effectiever)”

de organisatie. Hierdoor is het stuk langer geworden dan we voor ogen hadden. Door deze keuze biedt de handreiking echter wel de nodige relevante kennis voor een organisatie die MVI gedegen wil implementeren. We hebben de inhoud hanteerbaar gemaakt door de informatie voor de verschillende MVI-betrokkenen te clusteren. Zo kan de lezer snel doorscrollen naar de voor hem relevante informatie.

Wij adviseren de lezers van deze handreiking met hun betrokken collega's samen te werken aan een cultuur waarin fouten maken mag, en sterker nog, experimenteren juist wordt aangemoedigd. Zonder fouten te maken, zullen we nooit verder komen.

En bestaande zekerheden blijken vaak toch maar schijnzekerheden. Soms betekent een fout maken dat je op korte termijn één stap terug zet. Maar biedt dat de mogelijkheid om op middellange termijn twee (honderd?) stappen vooruit te kunnen zetten. Dus trek vooral de stoute schoenen aan!

Een variant op de slogan van de Belastingdienst: "leuker kunnen we het niet maken (dat is MVI namelijk al), maar deze handreiking maakt implementatie wel makkelijker (en effectiever)."

Aanbevelingen aan het Rijk

Op basis van onze ervaringen de afgelopen jaren en ons onderzoek voor deze handreiking geven wij een aantal aanbevelingen aan het Rijk¹. Want waar deze handreiking is gericht op gebruikers (functionarissen van afzonderlijke overheden), ligt er ook een belangrijke taak voor het Rijk om MVI verder te brengen. Neem de regie in handen!

Wij zien de volgende punten om meer eenduidigheid in de MVI aanpak van overheden te bereiken:

- 1. Ontwikkel en verspreid kennis, met het oog op vraagharmonisatie.** Zinvol is daarbij om ervaringen uit de Buyer Groups mee te nemen. Beschrijf hoe overheden eenduidig data kunnen uitvragen bij leveranciers, met name, voor de veel ingekochte productgroepen. Welke eisen/criteria stel je? Welke informatie moeten de leveranciers aanleveren? Als alle overheden dezelfde vraag stellen helpt dit de marktpartijen om beter aan de vraag te kunnen voldoen. Maatwerk per productgroep is hierbij nodig. Inkoopende organisaties hebben behoefte aan één centrale plek waar zij goede inhoudelijke informatie kunnen vinden, gericht op specifieke productgroepen.
- 2. Zorg dat data eenduidig en bij de juiste productgroepen wordt vastgelegd.** Eenduidig vastleggen van informatie helpt bij het vergelijken van rapportages tussen en binnen overheden. Koppeling van inkoopssystemen is hierbij van belang. Denk hierbij aan de onderlinge relaties tussen Tendered, mvicriteria.nl, productgroep indeling en CPV codes.
- 3. Bied ondersteuning bij het vastleggen van data via infrastructuursystemen/software.** Het is behulpzaam als bij alle aanbestedingen standaard de juiste basisgegevens worden geregistreerd, zoals ingekochte aantallen en gebruikte materialen. Overheden hebben behoefte aan een praktisch systeem waarin zij de verzamelde data kunnen bundelen en daaruit conclusies trekken. Zo'n systeem moet eenvoudig te gebruiken zijn. Het opzetten en doordenken van zo'n systeem kan redelijk complex zijn. Om te voorkomen dat iedereen het wiel opnieuw moet uitvinden, zou het Rijk de eerste stap kun-

¹ Specifiek gericht aan de MVI departementen, die MVI bij zowel het Rijk als andere overheden aanjagen, ondersteunen en monitoren. Dit zijn de ministeries IenW, BZK, EZK, BZ, SZW en OCW.

nen zetten door bijvoorbeeld een praktische simpele opzet in Excel te laten ontwikkelen. Mogelijk kan deze vervolgens als input dienen voor aanpassingen aan de MVI-zelfevaluatietool (MVI ZET).

4. **Onderzoek of het mogelijk is om een MVI ZET-‘light’ te maken.** Een versie die simpeler is in te vullen. Dit kan helpen om de werkdruk en de administratieve belasting bij (vooral kleinere) overheden beperkt te houden. Onderzoek hoe overheden hun administratie systemen zó kunnen inrichten dat het verzamelen van de gegevens voor MVI ZET zo efficiënt mogelijk kan worden uitgevoerd. Communiceer vervolgens de uitkomsten en adviseer en ondersteun de (decentrale) overheden bij de aanpassingen.
5. **Stel een lijst samen met de klimaatimpact (of evt. ander effect) van veel voorkomende materialen en producten** die worden ingekocht. Veel overheden hebben hier behoefte aan. Inzicht in zowel de marktstandaard (referentie) als een duurzamere variant is hierbij gewenst. In de Nationale Milieudatabase is al veel informatie te vinden voor de sectoren GWW en B&U. Voor andere sectoren bestaat een dergelijke database nog niet, of zijn overheden er niet mee bekend. Zo bieden de GER-waardenlijst en de site CO2-emissiefactoren wel aanknopingspunten, maar deze zijn veelal niet bekend bij MVI betrokkenen, of overheden weten nog niet hoe deze informatie te gebruiken.
6. **Houd de terminologie die nu gekozen is de komende 10 jaar vast.** Dit geldt ook voor de indeling van de MVI thema's. De huidige terminologie is nu in (beleids) stukken vastgelegd. Dit veranderen kost tijd en dat wekt verwarring bij decentrale overheden. Voorbeeld: men is nu gewend aan de term Internationale Sociale Voorwaarden (ISV). Als men nu iets leest over Ketenverantwoordelijkheid, dan duurt het even voordat men doorheeft dat hetzelfde wordt bedoeld. En vervolgens moet deze term ook in de eigen organisatie weer worden toegelicht en aangepast.
7. Naast de bovenstaande meer technische aanbevelingen, geloven wij dat er nog veel potentieel zit in **het stimuleren van persoonlijk leiderschap van betrokkenen bij MVI**. Dit zachte component moet niet onderschat worden. Sterker nog, ook hierin kan en moet het Rijk faciliterend zijn, juist omdat dit het verschil kan maken tussen business as usual en echte transitie. Voor die nieuwe duurzame economie zijn ook nieuwe gedragsregels en persoonlijk bewustzijn essentieel. Teamcoaching en opleiding kunnen onbewuste patronen inzichtelijk maken en weerstand binnen inkoopteams wegnemen en ook bij andere betrokkenen meer bereidwilligheid wekken. Hierdoor verbetert de onderlinge communicatie en effectiviteit.

“Maatschappelijke uitdagingen zijn van ons allemaal; burgers, bedrijven en overheden. Draag ook bij aan de oplossing!”

Met alle bedrijven, burgers en ook overheden moeten we gezamenlijk het klimaat-probleem aanpakken, milieuproblemen (zoals biodiversiteit) vragen om snelle actie en voor sociale ongelijkheid willen we de ogen niet langer sluiten. Aan de slag!

CE Delft

Lonneke
de Graaff

Maarten
Bruinsma

Copper8

Godard
Croon

Stefan
Favrin